

ÇOCUK FOLKLORUNDA KORKU ANLATILARI VE KORKU HARİTASI: “UŞAK ÖRNEĞİ”*

Fear Narratives and the Fear Map in Children's Folklore: “The Case of Uşak”

Doç. Dr. Erhan SOLMAZ**

ÖZ

Korku, insanın en temel ve en eski duygularından biri olarak bireyin düşüncelerini, davranışlarını ve yaşam tarzını derinden etkileyen güçlü bir etkidir. Korku, yalnızca bir duygu olmanın ötesinde; bireyin tehlike, tehdit ya da belirsizlik olarak algıladığı bir durum karşısında verdiği içgüdüsel ve doğal bir tepkidir. Bu tepki, evrimsel süreçte insanın hayatta kalmasına yardımcı olan bir savunma mekanizması olarak şekillenmiştir. Zamanla bu temel tepki, fiziksel olmanın ötesinde, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir boyut kazanmış; somut davranışlara, ritüellere, sözlü anlatılara ve toplumsal normlara dönüşerek korku folklorunun doğmasına vesile olmuştur. Günlük yaşamın hemen her alanında kendini gösteren korku, bireysel deneyimlerin ötesine geçerek toplumsal hafızada da yer etmiş, mitik anlatılardan masallara, efsanelerden halk inanışlarına kadar uzanan geniş bir yelpazede ifade bulmuştur. İnsanlar, korkularıyla baş edebilmek, onları anlamlandırmak ve kontrol altına almak için tarih boyunca çeşitli inanç sistemleri, ritüeller, semboller, koruyucu nesneler ve anlatı gelenekleri geliştirmişlerdir. İnsan zihni, bilinmeyen ya da açıklanamayan durumlar karşısında korkuyu duygusal bir tepki olarak değil, bununla birlikte hayatta kalmaya yönelik bir savunma mekanizması olarak işlemiştir. Bu doğrultuda ortaya çıkan korku folkloru, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde korkunun ifade edilmesine, yönlendirilmesine ve belirli kalıplar içerisinde kontrol edilmesine olanak tanımıştır. Bu nedenle korku, bireyin iç dünyasına ait psikolojik bir olgu olmanın yanında; toplumların değerlerini, inanç sistemlerini, sosyal normlarını ve kültürel yapısını biçimlendiren önemli bir kültürel unsur olarak değerlendirilmelidir. Toplumların korku karşısında geliştirdiği davranış modelleri, kutsal inanışlar, yasaklar ve koruyucu pratikler, toplumsal düzenin devamlılığında belirleyici rol oynamaktadır. Halk bilimi açısından bakıldığında ise korku, araştırılması gereken zengin bir semboller, ritüeller ve anlatılar dünyasını içerisinde barındırır. Masallar, efsaneler, mitler, halk inanışları ve ritüel pratikleri, korkunun kültürel hafızada nasıl anlamlandırıldığını ve aktarıldığını gösteren önemli kaynaklardır. Bu bağlamda korku, sadece bir duygu değil, aynı zamanda toplumların kimliğini, kolektif hafızasını ve dünyayı algılama biçimlerini şekillendiren güçlü bir kültürel göstergedir. Psikoloji temelli araştırmaların yanı sıra, halk anlatıları, ritüeller ve inanç pratikleri bağlamında yapılacak çalışmalar, korkunun toplumdaki yerinin ve dönüşümünün daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada biz de Uşak Merkez ve Banaz, Sivasslı, Eşme, Karahallı ve Ulubey ilçesi köylerinde çocuk folklorundaki korku anlatımlarını ve bu anlatımlardaki karakterlerden hareketle bir korku haritası yapmayı hedefledik. Bu araştırma, yaklaşık sekiz aylık bir saha çalışması ve yazılı literatür taraması sonucunda elde edilen veriler ışığında, çocuk folklorundaki korku anlatılarını ve bu anlatılarda yer alan korku figürlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Korku figürleri, “doğüstü varlıkları” ihtiva eden korku anlatıları ve “ötekini ihtiva eden korku anlatıları” olmak üzere iki ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Bunun yanı sıra, söz konusu anlatıların toplumsal ve kültürel bağlamdaki işlevi ile nesiller arası aktarım sürecindeki rolü değerlendirilmiştir. Bu çalışma, çocukların toplumsal normları, ahlaki değerleri ve kültürel mirası içselleştirmelerinde önemli bir araç olan unsurların rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Halk bilimsel bir perspektifle yürütülen araştırma, kuramsal çerçeveyi güçlendirmenin yanı sıra alana uygulamalı katkılar sunmayı da hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler

Çocuk folkloru, korku, korku figürleri, anlatı, korku haritası.

ABSTRACT

Fear is one of the most fundamental and ancient emotions of human beings, a powerful force that profoundly influences an individual's thoughts, behaviors, and lifestyle. Fear is more than just an emotion; it is an instinctive and natural response to a situation perceived as dangerous, threatening, or uncertain. This response has evolved as a defense mechanism that helps humans survive. Over time, this fundamental response has acquired not only a physical but also a social and cultural dimension, giving rise to fear folklore by transforming

* Geliş tarihi: 20 Haziran 2025 - Kabul tarihi: 27 Ekim 2025
Solmaz, Erhan. “Çocuk Folklorunda Korku Anlatıları ve Korku Haritası: ‘Uşak Örneği’”, *Milli Folklor* 149 (Bahar 2026): 60-72

** Uşak Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Uşak/ Türkiye, erhan.solmaz@usak.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4842-4614.

into concrete behaviors, rituals, oral narratives, and social norms. Manifesting itself in almost every area of daily life, fear has transcended individual experiences and found a place in social memory, finding expression in a wide range of forms, from mythical narratives to fairy tales, legends to folk beliefs. Throughout history, people have developed various belief systems, rituals, symbols, protective objects, and narrative traditions to cope with their fears, make sense of them, and control them. The human mind has processed fear not only as an emotional response to unknown or unexplained situations but also as a defense mechanism for survival. The resulting folklore of fear has enabled the expression, channeling, and control of fear within certain patterns at both the individual and societal levels. Therefore, fear should be regarded not only as a psychological phenomenon belonging to the individual's inner world but also as an important cultural element that shapes societies' values, belief systems, social norms, and cultural structure. The behavioral models developed by societies in response to fear, sacred beliefs, prohibitions, and protective practices play a decisive role in the continuity of social order. From a folklore perspective, fear encompasses a rich world of symbols, rituals, and narratives that warrant investigation. Fairy tales, legends, myths, folk beliefs and ritual practices are important sources that show how fear is interpreted and transmitted in cultural memory. In this context, fear is not merely an emotion, but also a powerful cultural indicator that shapes the identity, collective memory and worldview of societies. In addition to psychology-based research, studies conducted in the context of folk narratives, rituals, and belief practices will provide a better understanding of the place and transformation of fear in society. In this study, the aim is also to create a map of fear based on fear narratives in children's folklore and the characters in these narratives in the districts and villages of Uşak Merkez and Banaz, Sivash, Eşme, Karahallı, and Ulubey. Based on data obtained from approximately eight months of fieldwork and a review of the written literature, this research aims to examine fear narratives in children's folklore and the figures of fear that appear in these narratives. The figures of fear have been classified under two main headings: 'fear narratives containing supernatural beings' and 'fear narratives containing the other.' In addition, the function of these narratives in their social and cultural context and their role in the process of intergenerational transmission have been evaluated. This study aims to reveal the role of elements that are important tools in children's internalization of social norms, moral values, and cultural heritage. Conducted from a folkloristic perspective, the research aims to strengthen the theoretical framework and make practical contributions to the field

Keywords

Children's folklore, horror, horror figures, narrative, horror map.

Giriş

İnsanoğlu, varoluşundan itibaren neşe, hüznün ve korku gibi çeşitli duygusal eğilimlerle yaşamını sürdürmüştür. Bu duygusal unsurlar insanla birlikte var olmuş ve onunla birlikte gelişmiş, büyümüştür. İnsan zihninin temel besinlerinden olan korku, bir yandan insanı baskı altında tutarak ona sürekli tedirginlik vermiş ve insanı kaygı içine sokmuş bir taraftan da onun hayatta kalmasına yardım eden bir araç olmuştur. Bu anlamda korku, beklenmedik ve öngörülemeyen bir durumla karşılaşan insanın, zihnini yoğunlaştırmasını sağlayan bir mekanizmadır (Furedi 2001: 8). Bu mekanizma, aslında bilişsel açıdan bilinmezlikten kaynaklanmaktadır. Doğumuyla birlikte büyük bir bilinmezliğin içinde kendini bulan insan zihni, bilinmezliğin yarattığı korkuyu çeşitli unsurlarla ortadan kaldırmaya çalışmıştır; Tanrılar/tiranlar ve doğaüstü güçler gibi. Zamanla da insan, korkularıyla yaşamayı öğrenmiştir. Doğayı ve yaşadığı toplumu öğrenme aşamasında zihnin yarattığı bazı tasarımlar daha sonra anlatı haline gelmiş ve insan, hayatı boyunca sayısız anlatı üretmiştir (Dervişcemaloğlu 2016: 46) yine bu anlamda korkunun anlatıda var olmasını Seçkin Sarpkaya; insanın kaygı, korku ve dehşeti algılama, tanımlama ve bunun çözümlerini üretme sürecinde bir aracı olarak tanımlar (Sarpkaya 2016: 1195). Dolayısıyla her kültür kendi bakış açısıyla bu anlatıları şekillendirmiştir tespiti yapılabilir.

Korku anlatıları üzerine yaptığımız bu çalışmada da derleme bölgemizdeki insanların zihinsel tasarımlarındaki korku figürlerini bir araya getirerek bu figürler etrafında inşa edilen anlatıların rolü üzerine odaklandık. Çalışmanın konusunu insan ve korku anlatıları arasındaki ilişkinin yöredeki yansımaları oluşturmaktadır. Bu noktada çalışma sahasını Uşak Merkez ve Banaz, Sivash, Eşme, Karahallı ve Ulubey ilçe ve köyleri oluşturmıştır.

Çalışmanın kapsam ve sınırlılıklarını ise, kaynak kişi seçimi belirlemiştir. Buna göre; seçilen yerlerde en çok on kişi ile derleme yapılmıştır. Böylece toplam 50 kişiden veri elde edilmiştir. Görüşme esnasında kaynak kişilere yöneltilmesi için 20 tane soru hazırlanmıştır. Sorular üç temel noktaya odaklanmıştır: Birinci bölümde kaynak kişilerin sosyo-demografik verileri alınmış, ikinci bölümdeyse kaynak kişilere korku anlatılarını ilk kez ne zaman dinledikleri, korku figürlerinin isimleri, varsa fiziki özellikleri sorulmuştur. Üçüncü bölümde ise, korku figürlerinin korkutma anlamındaki işlevleri ve kendilerinden sonra gelenlere bu anlatıları anlatıp anlatılmadıkları sorulmuştur. Derleme soruları, Metin Ekici'nin "Halk Bilgisi Derleme Yöntemleri" isimli eserindeki sorular temel alınarak geliştirilmiştir. Derleme bölgesinin seçiminde dikkat edilen unsur şu olmuştur: Sahaya çıkmadan önce bölge hakkında çalışma yapan yerel araştırmacılarla ön alan çalışması yapılmış, buradan elde edilen veriler ışığında da derleme alanı seçilmiştir. Çalışmanın başlangıcında ve devam eden safhalarında, yerel araştırmacılar, Uşak İl Özel İdaresi, Kaymakamlık ve ilgili belediyeler ile görüşülüp gidilecek köyler hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda çocuk korku folklorundaki anlatılar iki ana başlık altında incelenmiştir: "Doğüstü varlıkları ihtiva eden korku anlatıları" ve "Ötekini ihtiva eden korku anlatıları". Bu iki tür arasındaki temel fark, doğüstü varlıkların yer aldığı anlatıların bilinmeyen ve fizikötesi unsurlardan kaynaklanan korkuyu işlemesine karşılık; ötekini konu alan anlatıların toplumsal, kültürel ya da bireysel farklılıklardan doğan tehdit algısı üzerinden korku üretmesidir. Çalışmanın devamında da bu korku figürleri "korku haritası" üzerinde gösterilip incelenmiştir.

Korku Kültürü, Korku Anlatıları ve Çocuk

Halk bilimi çalışmalarında korku folkloru olarak adlandırılan korku anlatıları ve bu anlatıların temel motivasyonu olan korku duygusu; insanın yaşadığı çağa, topluma ve kültüre göre şekillenmektedir. Korku ve insan arasındaki ilişki üzerine eğilen Freedman vd (1998) korkunun bir yönüyle toplumsal bir olgu olduğunu ve toplumu oluşturan bireylere nelerden korkup korkmamaları gerektiği yine içine doğduklarını toplumun normlarıyla belirlendiğini ifade ederler (Freedman vd 1998:76). Dolayısıyla korkunun sınırlarını çizen, bireyin ait olduğu toplumdur. Bu bağlamda korku folkloru kavramı da burada ortaya çıkar. Zira bireysel olmanın yanında toplumsal bir kavram olan folklor, bu noktada devreye girerek bireyin ve toplumun korku alanını belirler. Nitekim insanlık tarihi, korkunun kültürel görünümünün örnekleriyle doludur. Bazen otoriter ve baskıcı rejimlerin, esareti pekiştirdiği kültürel bir yapı olarak ortaya çıkan korku, bazen de bir okulda mutlak itaati sağlayan bir araç olarak belirginleşmektedir. İster makro isterse mikro açıdan mercek altına yatırılınsın, korku kültürünün temelinde yatan anlayış aynıdır. Bu anlayış, senben anlayışı olarak adlandırılabilir (Eren 2005: 2-3). İnsanın korkuya dair duygusal yaklaşımını anlatılar üzerinden gözlemlemek mümkündür. Yapılan bazı tespitlere göre de bu durum yani korkunun varlığı ve kabul edilişi çocuğu olası tehlikeler için değerli ve gerekli tepkisel korumanın (Andre 2004: 43) ortaya çıkmasına vesile olur. Bu korkunun dozajını ayarlayan da bir ölçüde korku anlatılarıdır. Toplumu oluşturan bireylerin bir kısmı bu anlatıları "batıl" olarak nitelendirse de bu anlatılar ve onların etrafında oluşan inanç katmanlarının toplumu istenilen değerler etrafında birleştirdiği Frazer tarafından iddia edilir ve bu inançların belli oranda toplumun düzenini sağlamakta kullanıldığı ifade edilir (Frazer 2017: 12-13).

Korku folkloru ve korku anlatıları pek çok farklı açıdan değerlendirilebilir ancak çalışmamızın odak noktası olan çocuk folkloru penceresinden bakıldığında bu anlatıların, çocukları bulunduğu topluma, ailesine, çevresine uygun bir şekilde yetiştirme işlevi taşıdığı anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak özellikle çocuk sağlığı ve psikolojisi üzerine

çalışma yapan bilim insanlarının araştırmalarında da bu konu vurgulanmış ve şu tespitlerde bulunulmuştur. Anne ve babalardan çocuklara korku ve endişe aktarımındaki en önemli mekanizma sözlü aktarım olup çocuğun anne ve babadan bir uyaran aldığına ya da bunu hissettiğinde o objeden korktukları gözlemlenmiştir (Muris vd. 2010: 1-3). Yine ve Remmerswaal ve Muris (2011)'in domuz gribi pandemisi üzerine yaptıkları çalışmada da çocukların, ebeveynler tarafından sağlanan tehdit bilgilerinin ebeveynlerin ve çocukların korkusu arasındaki ilişkide rol oynadığını göstermiştir (Remmerswaal ve Muris 2011: 3).

Yapılan çalışmalarda da görüldüğü üzere aile içi iletişim ve bunun toplumsal yansımaları korku anlatısının çerçevesini belirlemekte ve aktarım yoluyla bireye sunulmaktadır. Bunun yanında çocukluk çağlarındaki korkuların bireyin gelişiminin doğal bir parçası olduğu kabul edilmekle birlikte bazı bilim insanlarına göre de çocukların yaşam işlevselliklerine ket vurabilmektedir (Visagie ve Loxton, 2014). Korkuların, normal gelişimin bir parçası olduğu ve zamanla kendiliğinden ortadan kalkacağına ilişkin normalleştirme eğilimi bazen yaşamsal işlevselliğe verdiği zararın gözden kaçırılmasına ve korkunun bir anksiyete bozukluğuna ya da fobiye dönüşmesine neden olabilmektedir (Muris vd. 2010). Yapmış olduğumuz saha çalışmasında da korku anlatılarının bu yönü dikkat çekmiştir. Bazı kaynak kişiler zamanla bu anlatıların birer korku bariyerine döndüğünü ve özellikle bazı tekinsiz mekanlara girmekte uzun süre zorlandıklarını belirtmişlerdir (K.K.10, K.K.22, K.K.31). Hem kolektif hafızayı hem de kültürel kimliği yansıtan bu anlatılar, yalnızca korkutmak için değil, aynı zamanda eğitmek, yönlendirmek ve toplumsal düzeni sürdürmek için de işlevseldir. Bu bağlamda korku folkloru, sözlü kültür içerisinde doğup ve çoğunlukla anonim bir şekilde yaratılan kuşaktan kuşağa sözlü anlatım, performans, ritüel veya yazılı metne dönüşmüş biçimler yoluyla aktarılan konusunu ölüm, cin, peri, hortlak, mezarlık, gece, yalnızlık, metafizik varlıklar gibi doğaüstü öğeler, ile toplumsal korkuların (yabancı, yalnızlık, bilinmezlik, sapkınlık, toplumsal dışlanma) oluşturduğu, yapısal anlamda da mensur olup ahlaki ve sosyal normları öğretmek, çocukları belli davranışlara yönlendirmek, toplumsal kimlik inşasını oluşturma amacı güden yaratmalar şeklinde tanımlanabilir. Bu tanımdan sonra yapmış olduğumuz saha çalışması ile ilgili bilgi vermek istiyoruz. Sahadan elde ettiğimiz veriler ışığında korku anlatılarındaki figürleri, konu-içerik bağlamında iki ana başlık altında incelenmiştir: doğaüstü güçlerle yapılan korku anlatıları ve öteki ile yapılan korku anlatıları. Bu tasnifi yaparken dikkat ettiğimiz asli unsur anlatıların içerik analizleriydi. Anlatılardaki korku figürlerinin metindeki özellikleri ve işlevleri göz önüne alındığında korku üretiminde doğaüstü varlıklar olarak tanımlayabileceğimiz; andık, cin, heybeli/aynalı, markut, marsık, maykıl, sarıklı sultan, sucu kız ve şeytandır. Öteki başlığında ise; çingene/bohçacı, terörist, Arap Mustafa ve organacı/böbrekçidir. Bunların detaylı incelemesi ilgili madde başlıklarında yapılacaktır.

Doğaüstü Varlıkları İhtiva Eden Korku Anlatıları

İnsanoğlu var olduğu günden bu yana, kendisi başta olmak üzere çevresinde olup bitenleri anlama ve anlamlandırma gayreti içerisinde girmiştir. Bir ölçüde bu anlama ve anlamlandırma süreci özne-nesne arasındaki ilişkiye benzerdir. Karşılaştığı çevresel olay ve olgularda kimi zaman özne olan insan, nesnesi olduğu durumlarda ise edilgen bir yapının içerisinde bürünmüş ve anlamlandırma gayreti daha belirgin bir hale dönmüştür. Bu anlamda çağdaş antropologların ifadesiyle insan, varlığını anlamlandırma gereğinden kaynaklanan zihinsel sorunlarla karşılaşmış bu durumu bertaraf edebilmek için de zihniyle denetleyemediği şeyleri doğaüstü güçlerle izah etmeye çalışmıştır (Haviland vd. 2008: 641-648). Hemen her kültürde var olan doğaüstü güçlerin temel işlevi insanların karşılaştığı sorunlara çözüm bulabilmesidir. Bu çözümler de çoğu zaman ruhani bir gücün

müdahalesi şeklinde tezahür eder. Çocuk folklorundaki korku anlatılarını konu edinen bu çalışmada da sahadan yapılan derlemelerde bu temel işlev görülmüştür. İnsan zihninin çeşitli tasarımları neticesinde ortaya çıkan ve Uşak için ifade etmek gerekirse özellikle kırsalda karşımıza çıkan bu güçler bir yandan da doğa ile iç içe yaşayan insanın doğadan etkilenmesinin bir neticesidir ve bu varlıklarla çocuklara korku anlatıları sunulmaktadır. Böylelikle de çocuğun toplum tarafından kabul gören davranışları sergilemesi istenilmektedir.

Sahadan elde ettiğimiz doğaüstü güçler şunlardır:

Andık

Anadolu sahasında yaygın olan demonik varlıklardan biri olan andık, Uşak yöresinde de sıkça karşımıza çıkmıştır. Söz konusu korku figürüyle ilgi olarak Türkan Çelik şu tespitte bulunur: İncelenen efsanelerde onun beygir veya at şeklinde görüldüğü, keçilerin kafalarını koparıp yediği, köpekten korkmadığı ve ateşten korktuğu, yeni ölenlerin cesetlerini mezarlarından çıkarıp karşılarında oynayan demonik bir varlıktır (Çelik 2008: 402). Buna ek olarak özellikle çocukların akşamları dışarı çıkması istenmediğinde bir korku figürü olarak kullanıldığı ayrıca andığın evlerin penceresinden içeri baktığı, ağzından lağım kokusu gelen yarı insan bir özelliğe sahip olduğu da korku anlatılarında karşımıza çıkmıştır (K.K.5, K.K.7, K.K.18, K.K.19, K.K.20). Bu figürün anlatıdaki temel işlevi çocuğun akşamları tek başına çıkmasını önlemektir.

Cin

Derleme bölgemizde yaygın olarak gördüğümüz bir diğer korku figürü de “Cin”dir. Arapça kökenli bir kelime olan cin, İslam teolojisinde tanrının insandan önce siyah ve dumansız ateşten yarattığı varlıkların adıdır. İyi huylu ve güzel olabilecekleri gibi iğrenç görümlü ve kötü de olabilirler (Öztürk 2012: 242-243). Buna ek olarak da Cin Şakire Balıkcı’nın tespitine göre, Kur’an-ı Kerim’deki görünümleri insan ve meleklerle göre menfi, şeytana göre ise olumludur. Sözlü kültür ortamında cinler kimi zaman insan nesline yardımcı ama çoğunlukla korkutucu, aldatıcı ve felaket getiren konumda (Balıkcı 2023: 781) olan bir varlık olup çocukları tekin olmayan yerlerden korumak için kullanılan bir figürdür. Cin çarpar telkiniyle korkutma unsuru yerine getirilmektedir (K.K.1, K.K.9).

Heybeli/ Aynalı

İnsana benzeyen ancak konuşmayan yarı demonik bir varlık olarak tarif edilen bu figüre yazılı literatürde rastlanmayıp derleme yaptığımız yerlerden de sadece Ulubey/Omurca Köyü, Uşak merkeze bağlı Bağbaşı ve Sivaslı Haydarlı köylerinde rastlanmıştır. Kaynak kişilerden aldığımız bilgiye göre evlerin içinde ısınmak için kullanılan ocağa çocuklar düşmesin diye bir korku unsuru olarak kullanılmıştır. Buna göre heybeli bacadan inerek başıboş çocuğu bacaya çekerek kaçırmaktadır (K.K.4, K.K.17, K.K.21). Bu korku figürünün temel işlevi çocukları tandır adı verilen yerlerden uzak tutmaktır.

Markut/Marsık

Merküt (ya da Markut) veya Bürküt (Burkut) – Türk, Altay ve Moğol mitolojisinde efsanevi kartal. Bazen Anka kuşu ile özdeşleşmiş olarak devasa bir kuş şeklindedir. Bazen de bir tanrı veya tanrıça olarak görünür. Altay efsanelerinde, gök yolculuğuna çıkan kamanın ruhuna, ilk üç gökkatı boyunca kılavuzluk eden dev dişi gök kuşudur (Karakurt 2012: 550). Ancak bu figür, merkez Bağbaşı ve Sivaslı/ Kökez’de “marsık” adıyla bilinen bu korku figürü, Banaz, Eşme, Ulubeyli, Karahallı ve ilçe ve köylerinde “markut” olarak adlandırılmakta ve özellikle köy evlerindeki tandırın üstünde tasavvur edilmiş bir varlıktır. Çocuğu tandır ateşinden uzaklaştırmak için kullanılan bu figürle ilgili bir korku tekerlemesi de mevcuttur: “Markut sepetini sarkut, bunlar durmuyorlar gel götür” gibi, ancak markut, Karakurt’un tespitinde devasa bir kuşken Uşak’ta yaptığımız derlemelerde böyle

bir bilgiye rastlanmamıştır. Tam tersine kuştan ziyade siyah insanımsı bir varlık olarak tanımlanmıştır (K.K.3, K.K.10, K.K.11, K.K.12, K.K.38).

Maykıl

Siyah giyinen, yüzü görünmeyen ve uçan bir papaz olup sahipsiz çocukları kaçırdığına inanılan bu korku figürü Karahallı/ Dumanlı Köyünden derlenmiştir (K.K. 36). Bu figür özellikle ören yerlerinde ortaya çıkmaktadır. Bölgenin geri kalan yerlerinde karşımıza çıkmayan bu figürü özel kılan hususlardan birisi de Karahallı İlçesi'nin Hristiyanlık tarihi açısından önemidir. Çünkü montanizm inancının merkezlerinden birisi de bu bölgedir (Şişman 2001: 4). Bölgeye sonradan yerleşen Türkmen tayfasının da bu figürünü korku anlatısına yerleştirmiş olduğu kanaatindeyiz. Maykıl figürünü insandan ayırıp doğaüstü başlığa almanın temel sebebi ise, bu figürün uçuşması ve ardından aniden ortadan kaybolmasıdır. Ebeveynler bu korku anlatısını, çocukların gündüz vakti bile olsa tek başlarına dışarı çıkmalarına engel olmak için kullanmaktadırlar.

Sucu Kız

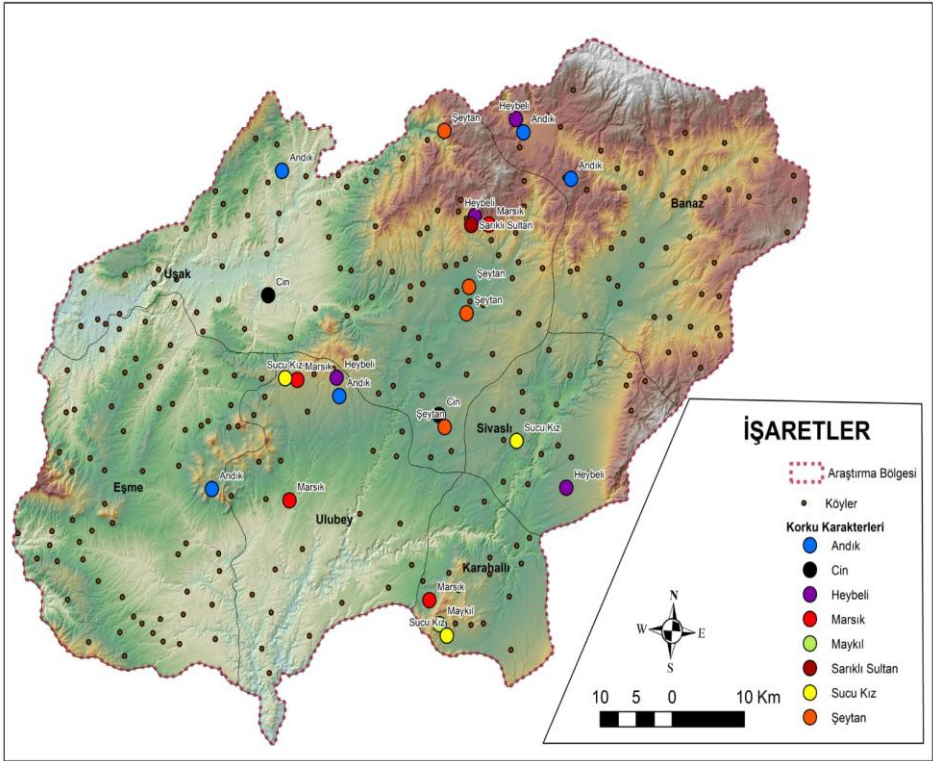
Yöre halkının yağmur sularını biriktirmek için kullandığı ve avgan adını verdikleri sarnıçlarda (Ünal 2013: 18) ortaya çıkan bu korku figürü, Karahallı/Dumanlı, Sivaslı/Kökeç ve Ulubeyli/Çırpıcılar köylerinden derlenmiştir (K.K.36, K.K.25, K.K.18). Anlatıya göre, avganın içinde yaşamakta olup avganın başına gelen çocuğu içeri çekerek ona zarar vermektedir. Uzun saçlı, solgun yüzlü genç bir kız olarak tarif edilen bu figürün anlatıdaki işlevi, çocuğun su deposuna zarar vermesini önlemektir.

Sarıklı Sultan/Uzun Sultan

Uzun boylu, elinde uzun bir sopa taşıyan ve başında kırmızı bir fesle dolaşan ve genç bir kız silüetinde olduğuna inanılan bu korku figürüne sadece merkeze bağlı Bağbaşı köyünde rastlanmıştır (K.K.6, K.K.8). Köylülerin “Erenler” olarak adlandırdıkları ormanlık alanda yaşadığına inanılan Sarıklı Sultan/Uzun Sultan, bu alana giren özellikle sahipsiz çocukları kaçırmaktadır. Sadece köylü kadınların girmesine izin verilen bu alana Hıdırellez zamanında yemek yapıp getirmek ritüel halini almıştır. Pek çok inanç sistemini bünyesinde barındıran Sarıklı Sultan figürü ebeveynler tarafından çocukları bu alandan uzak tutmak için anlatılmaktadır. Bölge, ormanlık bir alan olup oldukça yaşlı ağaçlara ev sahipliği yapmaktadır. Bir bakıma ağacı ve ormanı koruma düşüncesinin de bu figürün önemli işlevlerinden biri olduğu kanaatindeyiz. Çünkü bu anlatıyla birlikte insanlar bölgeye zarar vermemekte hatta bölgeden bir tek dal bile almadıklarını beyan etmektedirler (K.K.6, K.K.8). Bu durum da aslında bu korku figürünün sadece çocukları korkutma işlevini değil aynı zamanda doğayı da koruma altına aldığı göstermektedir.

Şeytan

Kötülüğün simgesi olan Şeytan, genellikle boynuzlu, sivri kulaklı, yarası kanatlı ve toynaklı yakışıklı bir figür olarak betimlenir (Leach'tan akt. Polat 2020: 153). Uşak yöresinde yapılan derlemelerde çocuklara yönelik korku anlatılarında en sık rastlanan figürlerden biridir. Cinler gibi pis ve terk edilmiş mekânlarda yaşadığına inanılan Şeytan, yalnızca çocuk terbiyesinde değil, yetişkin davranışlarını yönlendirmede de etkili bir korku unsurudur. (K.K.1, K.K.2., K.K.4, K.K.7).

Tablo 1: Doğaüstü varlık haritası

Tablo 1'e dayanarak şu tespit yapılabilir: Doğaüstü figürlerin merkezde yer aldığı korku anlatılarının temel amacının, ebeveynler tarafından çocukları terbiye etme ve davranışlarını yönlendirme olduğu görülmektedir. Korkutma yoluyla arzulanan bu durumun başarılı olduğu saha gözlemlerimiz neticesinde elde ettiğimiz bir olgudur. Bu başlık altında incelediğimiz korku figürlerinin kırsal bölgelerde özellikle de doğal yaşamın görece daha yoğun olduğu yerleşim yerlerinde görülmesinin tesadüfi olmadığı kanaatindeyiz. Geleneksel yaşam kodlarının, doğa ile iç içe olmanın bir tezahürü olarak algıladığımız bu figürlerin bizce bir diğer işlevi de ekolojik yaşamda doğayı koruma amacıdır. Yani ekolojik denge bir anlamda bu korku figürleri ve onların etrafında şekillenen anlatılarla sağlanmaktadır. Özellikle, Sucu Kız ve Sarıklı Sultan buna örnektir. Sucu Kız, yöre halkının yağmur suyunu biriktirmek için kullandığı ve adına *avgan* dediği yerlerde görülmektedir. Anlatının amacı suyun kirletilmemesi, suya zarar verilmemesidir. Esasen bu durum zor bulunan suyun halk tarafından anlatı yoluyla korunmasına örnektir. Sarıklı Sultan'ın görüldüğü yer ise, ormanlık alandır. Halk burayı adeta ikili koruma altına almıştır. *Erenler* adını verdikleri bu mekân bir de Sarıklı Sultan ile koruma altına alınmış ve bilhassa yanında ebeveynleri olmadan çocukların bu alana girmesi yasaklanmıştır. Bunun da temel sebebinin köylünün ormanlık alana gelebilecek olası zararı engelleme düşüncesidir. Bu alanda sadece din adamlarının odun kesmesine izin verilmekte ve yine sadece kadınların Hıdırellezde buraya yemek getirip bırakmaları "kurdun kuşun hakkı" olarak kutsal bir vazife haline gelmiştir. Ağacın, bitki örtüsünün bu anlatılar sayesinde korunmasının bir

neticesi olarak söz konusu alanda yüz yılı aşkın olan ağaçların varlığı yine derlememiz neticesinde elde ettiğimiz bulgulardandır.

Ötekini İhtiva Eden Korku Anlatıları

Öteki kavramı, son dönemlerde sosyal bilimlerde ve özellikle antropolojide bireylerin veya grupların birbirleriyle olan ilişkilerini anlamada önemli bir rol oynamaktadır. Öteki, genel olarak, bireyin özdeşleşmediği, kendinden farklı veya dışsal olarak tanımlanan; bireyin ait olduğu grup dışında kalan tüm unsurları ifade eder (İnce 2011: 180, Parlak 2015: 25, Çınar 2022: 335). Bu kavram, yalnızca bireylerin ya da toplulukların birbirini tanımlarını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda sosyal sınırların belirlenmesine, değer yargılarının oluşmasına ve kimlik inşasına da katkı sunar. Bu noktada Ertan Özensel'in tespiti kayda değerdir. Ona göre; kimliğin inşasında benzerlik ve farklılıklar, bireyi ve grubu diğerlerinden ayırtıran bir bileşen iken, benzerlik, bireyi ve grubu diğerleriyle benzeştiren bileşenlerdir (Özensel 2020: 370). Bu anlamda öteki figürü, çoğu kültürde belirgin bir yer tutmakta olup, bireylerin kendilerini tanımlarken başvurdukları bir referans noktasıdır; yani, “ben kimim?” sorusunun yanıtını şekillendirmede önemli bir işlev görür. Öteki kavramının yan anlamları arasında ötekileştirme, ayrımcılık ve aidiyet gibi kavramlar yer almaktadır. Bu bağlamda, ötekileştirme; bireylerin, kültürlerin veya toplulukların sistematik bir şekilde marjinalleştirilmesi ya da dışlanması anlamına gelir bir anlamda Bauman'ın tespiti değer kazanır. Ona göre; öteki, dolayısıyla düşman görülen grup bilhassa etik açıdan her şey olabilme özelliğe sahiptir (Bauman 2003: 66).

Ötekileştirme süreci pek çok açıdan tezahür edebildiği gibi en yaygın görülme şekli ırksal ve mezhep ve dinsel bir ayrımcılık biçimi şeklinde görülmesidir (Tezin 2022: 249) ve toplumsal yapının sürekliliğine dair etkileri gözlemlenmektedir. Öteki ile ilişkili başka bir kavram olan aidiyet, kişinin kendisini ait olduğu gruba duyduğu bağlılık üzerinden tanımlanabilir. Aidiyet duygusu, bir yandan toplumsal kimlik oluştururken diğer yandan bireylerin kimliklerini öteki ile olan etkileşimleri vasıtasıyla netleştirmelerine yardımcı olur. Öteki ve bu tür ilişkili kavramlar, kültürel ürünlerde, geleneksel hikayelerde ve folklor unsurlarında işlenmektedir. Çalışma konumuz olan çocuk folklorundaki korku anlatımlarında korku figürü olarak karşımıza çıkan bir diğer başlık da öteki ile yapılan korku anlatılarıdır.

Bu başlık altındaki anlatılarda başlıca ötekileştirilen figürler; çingene/bohçacı, terörist, Arap Mustafa ve organcı/böbrekçidir. Bu figürlerin söz konusu anlatılarda orta çıkışı aslında toplumsal hayatın bir yansımasıdır. Velez ki, yörenin özelinde toplumsal hayatın dinamikleri ve değerlendirme biçimleri göz önüne alındığında ötekine “biz” olma bilinci için ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Biz olgusunu tanımlarken de araştırma konumuz olan ve değerlerin aktarıcısı rolündeki çocuklar önemli birer araçtır. Biz olmayanın anlamı aynı zamanda “biz olmanın” nasıl olacağının da bir göstergesi durumundadır. Toplum dinamiklerinin, ilgi ve ihtiyaçlarının ortaya çıkmasında etkili rol oynadığı halk bilgisi ürünleri, bu yansıtmaya ve anlayışın en net şekilde yapılacağı alandır.

Çingene/Bohçacı

Saha çalışmamızda, öteki temsili üzerinden kurgulanan korku anlatılarında en yaygın figürün “çingene” veya “bohçacı” olarak anılan göçer topluluklar olduğu tespit edilmiştir. Yöredeki belirli yerleşim alanlarında bu gruplara yönelik algının olumsuz olduğu gözlemlenmiştir. Konuya ilişkin çalışmasında Nilüfer Yılmaz, Çingene topluluklarının tarihsel olarak marjinallikle ilişkilendirildiğini ve kimliklerinin dışsal etiketler ile toplumsal algılar doğrultusunda biçimlendiğini belirtmektedir (Yılmaz 2025: 2). Sahadan elde ettiğimiz veriler de bu tespiti destekler niteliktedir. Yörede çingeneler üzerinde bu algının

ortaya çıkışı genel itibarıyla yaşam şekilleri ve yaptıkları meslekler-yani kalaycılık, sepetçilik gibi- nedeniyle olduğu kanaatindeyiz. Bundan dolayı da çocuk korku anlatılarında özellikle kötülük kaynağı olarak anlatı dünyasında yer almış ve bilhassa çocukların tek başlarına dışarı çıkmamaları için anlatılmıştır. Çocuklar tek başına çıkarsa çingeneler tarafından kaçırılacağı bu anlatılarda görülmüştür (K.K.23, K.K.24, K.K.27). Buna ek olarak özellikle Karahallı ilçesinde yaptığımız derlemelerde 1980’li yılların başında yaşanan çocuk kaçırma olayından sonra yörede bu tür anlatıların arttığı tespit edilmiştir (K.K.27). Bu anlamda öteki olan çingene/bohçacı, çocuk folklorunda sadece anlatının bir figürü olmamış aynı zamanda sosyal hayatın gerçekliğine dönüşmüştür.

Terörist

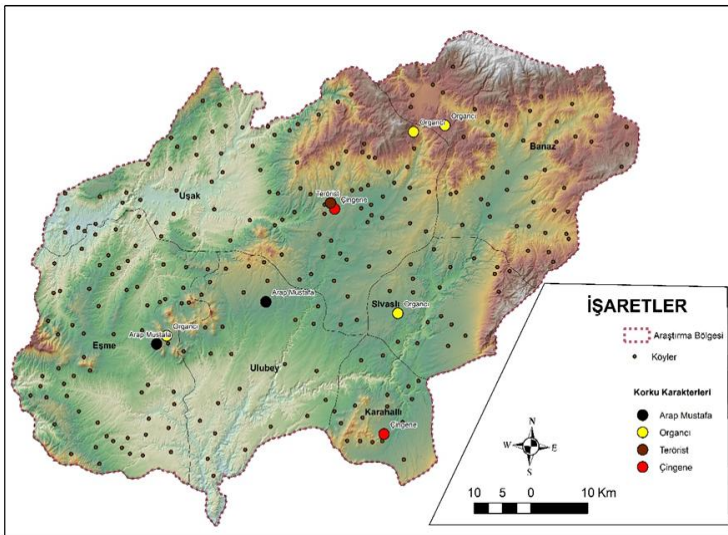
Mustafa Duman (2021: 984), terör kavramının “korku”, “şiddet”, “kaos”, “zarar verme” ve “marjinal grup” gibi unsurlarla şekillendiğini belirtir. Bu bağlamda, Uşak çocuk folklorundaki terörist figürü de özellikle “düzen bozucu” niteliğiyle öne çıkar (K.K.45, K.K.48, K.K.50). Derlemelerde bu figür, çocuklara yabancılara karşı temkinli olmayı öğretmek amacıyla kullanılmış; anlatılarda korkunun kaynağı, figürün yerel olmayıp dışarıdan gelmiş olmasıdır.

Arap Mustafa

Korku anlatılarına ötekinin yansıdığı bir diğer figür de Arap Mustafa’dır. Bu figür lokal olarak daha dar bir alana sahiptir. Ulubey ve Eşme ilçelerinde karşılaştığımız bu korku figürü sırtında heybesiyle dolaşan, uzun boylu ve oldukça esmer bir kimse olarak tarif edilmektedir (K.K.33, K.K.35, K.K.44). Yalnız başına dışarıda oynayan çocukları sırtındaki heybeye koyup kaçırdığına inanılmaktadır.

Organçı/Böbrekçi

İncelenen bir diğer korku figürü, halk arasında “organçı” ya da “böbrekçi” olarak adlandırılan kişilerdir. Çocukların organları için kaçırıldığına dair inanç, ebeveynlerin bu figürü korku anlatılarına dâhil etmesine yol açmıştır. Uşak’ta yapılan saha araştırmaları, bu anlatıların bölgesel düzeyde yaygın bir kaygıyı yansıttığını göstermektedir. Medya haberleri ve söylentilerle beslenen bu korku, özellikle ebeveynlerin çocuklarını koruma reflekslerini şekillendiren önemli bir unsurdur (K.K.7, K.K.16, K.K.18, K.K.29).

Tablo 2: Öteki haritası

Tablo 2’ den hareketle bu başlık altında ise şu tespitler yapılabilir; öteki kavramı, bireysel ve toplumsal bağlamda kimlik inşası, sosyal ilişki dinamikleri ve kültürel temsiller üzerinde kapsamlı bir etki yaratmaktadır. İkili karşıtlıkların ve kültürel etkileşimlerin araştırılması, sadece öteki kavramının anlaşılmasını kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda farklı kültürel ve sosyal argümanların üretilebilmesi için bir zemin oluşturur. Bu açıdan bakıldığında, öteki, yalnızca bir sosyokültürel fenomen değildir, toplumsal yaşamın birçok yönünün anlaşılmasını sağlayan önemli bir kavramdır. Bu noktada denilebilir ki, halk bilgisi ürünleri öteki, ötekileştirme ve aidiyet duygusunu belgeleyerek toplumsal hafızayı oluşturmada önemli bir rol oynamaktadır. Bir başka ifadeyle, halk bilgisi ürünleri, farklılıkları korumak ve toplumsal anlayışı derinleştirmek için potansiyel barındıran dinamik unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Korku Anlatılarının İşlevi

Her bir halk bilgisi ürünü temelde bir işlev üzerine inşa edilir. Bu işlevler ürünün bağlamsal özelliklerine göre çeşitlilik gösterebilir. Yapmış olduğumuz bu çalışmada korku anlatılarının temelde üç işlevi yerine getirdiği tespit edilmiştir:

1. Çocuğu olası tehlikelerden korumak
2. Doğa ve çevre bilincinin verilmesi
3. Biz bilincinin aktarılması

Toplumsal hayatın temel unsuru olan çocuk, ebeveynler için şekillendirilmesi gereken bir özdür. Bu özün, aile tarafından istenilen biçimde oluşabilmesi Türk toplumu özelinde değerlendirilecek olursa ağırlıklı olarak sözlü kültür yoluyla sağlanır. Sözlü kültürün pek çok türü de bu işlevi yerine getirir (bilmece, atasözü, deyim, masal, ninni gibi). Bunlara ek olarak korku anlatıları da incelememiz neticesinde bu amaca uygun örnekler sunar. Bir bakıma korku anlatılarının temel taşı oluşturarak korku figürleri ve bu figürlerin anlatı içindeki rolü hem karakter gelişimi hem de anlatı yapısının dinamikleri açısından hayati bir öneme sahiptir. Örneğin ebeveynler, çocuğun tek başına dışarı çıkmaması, tanımadığı kişilerle konuşmamasını öğretmek için bu anlatılara başvurumaktadırlar. Korkunun bu anlamda rolü, sevgi kalıplarına göre daha etkindir. Bunun sebebi olarak da korku yoluyla ailenin çocuk üzerinde bir yaptırım uygulama ihtimalidir. Çünkü çocuğun ailesinin istekleri dışında bir kişiyle ya da bir gitmesi durumunda karşılaşabileceği tehlikelerin başında ölüm gelmektedir. Her ne kadar çocuk ölüm gibi soyut bir kavramı tam olarak anlayamasa da somutlaştırılan figürler sayesinde bilişsel olarak zihninde bir tasavvur yapabilecektir. Bu da çocuğun bir bakıma korku yoluyla eğitilmesinin asli unsuru olmaktadır.

Korku anlatılarının bir diğer işlevi de çocuğa doğa ve çevre bilincinin verilmesidir. Doğaüstü korku figürlerinden “Sucu Kız” ve “Sarıklı Sultan/Uzun Sultan” figürleri bu işlevle ortaya çıkarlar. Yöre halkının yağmur sularını depolamak için kullandığı ve adına avgan denilen su kuyularında yaşadığı inanılan “Sucu Kız” sadece çocuğa korku vermek için değil aynı zamanda halkın temiz su ihtiyacını karşılamak için biriktirdiği suyu da koruma işlevi görür. Temiz suyun az bulunduğu bu yerleşim alanlarında rastladığımız bu korku figürü ve onun etrafında şekillenen bu anlatı sayesinde su koruma altına alınmıştır. Yine benzer şekilde “Sarıklı Sultan/Uzun Sultan” da ormanlık alanları koruma işlevini gören bir korku figürüdür. Bu figür sayesinde halkın zaman zaman mesire alanı olarak da kullandığı ormanlar yangın, kaçak kesim gibi ağaca ve doğaya zarar verebilecek her türlü eylemden sakınılmıştır.

Korku figürlerinin anlatı içindeki işlevi, yalnızca korkunun nesnel bir ifadesi değil, aynı zamanda insan psikolojisinin karmaşıklığını ve derinliklerini açığa çıkaran bir araçtır. Buna ek olarak korku anlatılarıyla toplum “biz olma” bilincini çocuğa aktarır. Bu anlatılardaki öteki figürü aslında biz olmanın öznesi durumundadır. Biz neye benzeriz? Öteki kimdir? Sorularına bir anlamda bu anlatının kurgusal çerçevesiyle kişi, erişir. Düzen bozan, yaptığı işler ve ekonomik durumu, yaşadığı yer ve dünya algısı, giyim-kuşamı bizim gibi olmayan kişi/kişiler ötekidir ve öteki bir anlamda korkulacak unsurdur. Bir başka ifadeyle öteki gibi olmayan da bizizdir. Çingene/Bohçacı, organcı, terörist gibi figürlerin korku anlatıları içindeki rolü bir bakıma bizi inşa etmeye yöneliktir. Bir anlamda her toplum, kendi kimlik inşasını oluştururken bizi arayıp ötekini yaratmıştır.

Sonuç

Uşak çocuk folklorunda korku anlatılarının konu edindiği bu çalışmada, çocuk korku folkloru ve korku anlatılarının, kültürel bir miras niteliği taşıdığı aynı zamanda da çocukların sosyokültürel gelişiminde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmayla, derleme bölgemiz olan Uşak’ta, çocukların nelerden korktuklarına ve bu duygunun sosyal ve bireysel boyutlarda nasıl tecrübe edildiğine dair derinlemesine bir anlayış sunulmaya çalışılmıştır. Bu anlatılarla toplumun nasıl ve ne şekilde biçimlendiği, doğa ve çevre karşısında insanın nasıl bir rolle var olduğu ortaya konulmuştur. Folklor unsurları, çevreye ait geleneklerin ve inançların ürünü olarak, çocukların dünyasında korkunun nasıl şekillendiğini gözler önüne sermektedir. İnanışlar ve anlatılar aracılığıyla bu korkular, çoğu zaman uyum sağlama mekanizması olarak işlev görür. Anlatıların içerdiği korku unsurları, çoğu zaman çocuklar için tehdit oluşturmaktan ziyade, bilgilendirici ve eğitici bir boyut taşıdığı tespit edilmiştir. Çocukların bu anlatılarla karşılaşmaları, hayal güçlerini tetiklerken, aynı zamanda yasaları, sosyal normları ve davranış kurallarını anlama açısından da bir arka plan sunar. Örneğin, kötü karakterlerin sergilendiği korku anlatıları, genellikle ahlaki dersler vererek, çocuklara doğru ve yanlış arasındaki ayrımı öğretmektedir. Bu yönüyle korku anlatıları, bireysel ve toplumsal kimliğin şekillenmesinde kritik bir araç haline gelmektedir. Bu bağlamda, çocuk korku folkloru ve korku anlatıları, çocukların, sosyokültürel gelişimlerinde de önemli bir rol oynar. Bu çalışma, çocukların korkularının folklorik bir kaplama altında nasıl inşa edildiğini ve bu süreçte kültürel unsurların nasıl bir bütünleşme sağladığını incelemiştir. Korku anlatılarının gücünü anlamak, çocukların psiko-sosyal gelişimlerini araştıran akademik çalışmalar için de veri oluşturabilir ve bu alanda daha derinlemesine sorgulamaların kapısını aralayabileceği kanaatindeyiz.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Uşak Üniversitesi Rektörlüğü, Sosyal ve Beşerî Bilimler, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, 5/06/2024, Sayı No: 130.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAK KİŞİLER

- K.K.1: Raziye Baykal, okuma-yazma yok, ev hanımı, 83, 20 Haziran 2024- Merkez/ Susuzören Köyü
 K.K.2: Armağan Çoban, ilkokul, ev hanımı, 67, 20 Haziran 2024- Merkez/ İkisaray Köyü
 K.K.3: Ahmet Öz, ilkokul, emekli, 67, 20 Haziran 2024- Merkez/ Bağbaşı Köyü
 K. K.4: Nasibe, Kıyak, okuma-yazma yok, ev hanımı, 60, 20 Haziran 2024- Banaz/ Ovacık Köyü
 K.K.5: Döndü, Yılmaz, okuma-yazma yok, ev hanımı, 60, 20 Haziran 2024-Banaz/ Ovacık Köyü
 K.K.6: Naciye Öz, ilkokul, ev hanımı, 70, 20 Haziran 2024-Merkez / Bağbaşı Köyü
 K.K.7: Mehmet Ünal, ilkokul, çiftçi, 70, 20 Haziran 2024- Merkez/ Üç Kuyular Köyü
 K.K.8: İbrahim Yiğit, lise, emekli imam, 65, 1 Temmuz 2024-Merkez/ Bağbaşı Köyü
 K.K.9: Ayşe Taş, ilkokul, ev hanımı, 75, 1 Temmuz 2024-Merkez/ Güre Köyü
 K.K.10: Ahmet Koşar, lise, çiftçi, 67, 1 Temmuz 2024-Merkez/ Sorkun Köyü
 K.K.11: Muammer Sakaryalı, üniversite, emekli, 64, 1 Temmuz 2024-Eşme/ İnay Köyü

- K.K.12: Şaziye Kutlu, ilkokul, ev hanımı, 70, 1 Temmuz 2024-Ulubey/ Omurca
 K.K.13: Halime, Altınkaya, okuma-yazma yok, ev hanımı, 74, 1 Temmuz 2024-Banaz /Comburt Köyü
 K.K.14: Dudu, Yılmaz, okuma-yazma yok, ev hanımı, 69, 1 Temmuz 2024- Banaz/ Ovacık Köyü
 K.K.15: Ali Osman, Yılmaz, ilkokul, çiftçi, 68, 20 Temmuz 2024-Banaz /Ovacık Köyü
 K.K.16: Hacer, Görgülü, okuma-yazma yok, ev hanımı, 86, 20 Temmuz 2024-Merkez/ Çamyuva Köyü
 K.K.17: Zeki Uğuz, ilkokul, çiftçi, 68, 20 Temmuz 2024- Ulubey/ Omurca Köyü
 K.K.18: Arife Vural, ilkokul, ev hanımı, 65, 20 Temmuz 2024- Sivaslı/ Kökez Köyü
 K.K.19: Alime Vural, ilkokul, ev hanımı, 74, 20 Temmuz 2024- Ulubey/Omurca
 K.K.20: Ahmet Kara, lise, emekli, 68, 20 Temmuz 2024- Eşme/ Ahmetler Köyü
 K.K.21: Mehmet Vural, lise, emekli, 74, 2 Ağustos 2024-Ulubey/Omurca
 K.K.22: Ahmet Öz, ilkokul, çiftçi, 66, 2 Ağustos 2024-Merkez/ Güre Köyü
 K.K.23: Nimet Koşar, okuma-yazma yok, 67, 2 Ağustos 2024- Merkez/ Eğlence Köyü
 K.K.24: Yüksel Koşar, ilkokul, ev hanımı, 63, 2 Ağustos 2024-Merkez/ Eğlence Köyü
 K.K.25: Battal Uğuz, lise, muhtar, 65, 2 Ağustos 2024- Ulubey/Omurca
 K.K.26: Zekai Uğuz, lise, emekli, 65, 2 Ağustos 2024-Ulubey/Omurca
 K.K.27: Ahmet AYDIN, lise, aşçı, 70, 2 Ağustos 2024-Merkez
 K.K.28: Eşe Ay, ilkokul, ev hanımı, 75, 15 Eylül 2024-Banaz/Ayrancı köyü
 K.K.29: Muammer Yıldız, lise, emekli, 70, 17 Eylül 2024-Eşme/Ahmetler Köyü
 K.K.30: Muammer Sakaryalı, üniversite, emekli öğretmen, 70, 20 Eylül 2024- Ulubey/İnay Köyü
 K.K.31: Yaşar, Keskin, ilkokul, çiftçi, 64, 2 Ekim 2024-Banaz/Baltalı Köyü
 K.K.32: Sadık Işık, üniversite, emekli öğretmen, 70, 10 Ekim 2024-Ulubey/Akkeçili
 K.K.33: Hamiyet Akkaya, ilkokul, ev hanımı, 60, 10 Ekim 2024- Ulubey/Akkeçili
 K.K.34: Ümrân Yılmaz, üniversite, muhtar, 60, 10 Ekim 2024-Ulubey/Akkeçili
 K.K.35: Mehmet Yılmaz, üniversite, emekli, 60, 10 Ekim 2024-Ulubey/Akkeçili
 K.K.36: Mehmet Akif Türkmen, İnşaat ustası, 47, 20 Kasım 2024- Karahallı/ Dumanlı Köyü
 K.K.37: Sevgi Yeşildağ, ilkokul, ev hanımı, 55, 20 Kasım 2024- Ulubey/Akkeçili-Omurca
 K.K.38: Hikmet Sönmez, ilkokul, çiftçi, 66, 20 Kasım 2024- Karahallı/Beki Köyü
 K.K.39: Sultan Çakal, ev hanımı, 45, 8 Aralık 2024- Banaz/ Ovacık Köyü
 K.K.40: Meryem Sönmez, ilkokul, ev hanımı, 66, 8 Aralık 2024- Ulubey/Akkeçili
 K.K.41: Mehmet Acar, lise, emekli, 73, 8 Aralık 2024- Ulubey/çırpıcılar
 K.K.42: Sultan, Çakal, ev hanımı, 66, 20 Aralık 2024-Banaz Ovacık Köyü
 K.K.43: Ayşe ACAR, ilkokul, ev hanımı, 73, 20 Aralık 2024- Ulubey/çırpıcılar
 K.K.44: Ayla Sakaryalı, üniversite, emekli, 66, 20 Aralık 2024-Eşme/İnay Köyü
 K.K.45: Özen, Gündoğdu, çiftçi, 62, 10 Ocak 2025-Banaz/ Baltalı Köyü
 K.K.46: Sevgi, Şen, ilkokul, ev hanımı, 53, 10 Ocak 2025- Banaz/ Ovacık Köyü
 K.K.47: Nurhan, Çakal, ilkokul, ev hanımı, 79, 10 Ocak 2025-Banaz Ovacık Köyü
 K.K.48: Hamide Gündüz, okuma-yazma yok, ev hanımı, 83, 15 Ocak 2025- Merkez
 K.K.49: Tufan Yeşildağ, lise, emekli, 74, 15 Ocak 2025- Merkez
 K.K.50: Alime Daşdan, ilkokul, ev hanımı, 66, 15 Ocak 2025- Merkez

KAYNAKÇA

- Andre, C. *Korkunun Psikolojisi, Fobiler, Korkular, Kaygılar* (Çev: İsmail Yerguz). İstanbul: Say Yayınları, 2004.
- Balıkçı, Ş. Mardin Sahası Demonik Varlık Anlatıları. *Folklor Akademi Dergisi*, 2023, 6(2), 778-792.
- Bauman, Z. *Modernlik ve Mühphemlik*. (Çev: İsmail Türkmen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. 2003.
- Çelik, T. "Uşak İlyaslı Kasabası Folkloru". Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008.
- Çınar, T. "Osmanlı'da Kuralların Efendileri ve Öteki(leştirilen) Kadınlar". İçinde Ed. Karakaş, S. *Ötekinin Tarihi*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2022.
- Dervişcemaloğlu, B. *Analitbilimine Giriş*, İstanbul: Dergâh yayınları. 2016.
- Duman, M. Destan Evreninde Terör, Terörizm ve Terörist: Anakronik Bir Sözlü Kültür Okuma Denemesi. *Karadeniz Araştırmaları*, 2021 (72), 979-999.
- Eren, A. Korku kültürü, değerler kültürü ve şiddet. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2005, 8(8).
- Frazer, J. G. *Psikiş işler: Batıl inançlar kurumlarımızın gelişimini nasıl etkiledi?* (Çev. İ. H. Yılmaz). İstanbul: Pinhan.2017.
- Freedman, J. L, Sears, D. O. ve Carlsmith, J. M. *Sosyal Psikoloji*. (Çev. A. Dönmez) Ankara: İmge Kitabevi, 1998.
- Furedi, F. *Korku Kültürü Risk Almamanın Riskleri* (Çev.Bariş Yıldırım), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2001.
- Haviland, W. A., Prins, H. E., Walrath, D., & McBride, B. *Kültürel antropoloji*. İstanbul: Kaktüs Yayınları, 2002.

- İnce, H. O.Almanya’da farklı olmak: entegrasyon ve hoşgörü kavramına eleştirel bir bakış. *Bilig Dergisi*, 2011, 58, 173-202.
- Karakurt, D.*Türk mitoloji ansiklopedisi*. Açıklamalı-Resimli. Türk Söylence Sözlüğü, 2012.
- Muris, P., van Zwol, L., Huijding, J., & Mayer, B. Mom told me scary things about this animal: Parents installing fear beliefs in their children via the verbal information pathway. *Behaviour research and therapy*, 2010,48(4), 341-346.
- Özensel, E. Farklılıkların birarada yaşamasında bir sorun alanı olarak ötekinin ötekileştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*,2020 (43), 369-378.
- Öztürk, Ö. *Folklor ve Mitoloji Sözlüğü*. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009.
- Parlak, İ. *Öteki’nin Varolma Sancısı*. Bursa: Dora Yayınları, 2015.
- Polat, İ. *Türk masal ve efsanelerinde olağanüstü güçler ve varlıklar: Türkiye sahasının demonoloji ve diabolojisi*. İstanbul: Selenge Yayınları, 2020.
- Remmerswaal, D., & Muris, P. Children’s fear reactions to the 2009 Swine Flu pandemic: The role of threat information as provided by parents. *Journal of anxiety disorders*,2011, 25(3), 444-449.
- Sarpkaya, S. ‘‘Dede Korkut Kitabı’nda Korku’’, III. UluslararasıTürk Dünyası Kültür Kongresi, Dede Korkut ve Türk Dünyası Sempozyumu, İzmir, 2015: 1193-2000.
- Şişman, A. Misyonerlik faaliyetleri ve Uşak’ta Montanizm’e dair çalışmalar. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,2001, III(2), 1-6.
- Tezin, S. ‘‘Klasik Dönem Osmanlı Devleti’nde Fikirlerinden Dolayı ‘‘Öteki’’ Görülen veya ‘‘Ötekileştirilen’’ Ulema ve Şeyh Bedreddin’’. İçinde Ed. Karakaş, S. *Ötekinin Tarihi*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.2022
- Ünal, Y. M. *Uşak İli Köyler Sözlüğü*. Uşak: Akykitap, 2013.
- Visagie, L., & Loxton, H.Child-friendly procedures and accommodations for the use of a self-report fear survey with children who have visual impairments: Reflections on a South African case study. *British Journal of Visual Impairment*, 2014,32(3), 179-190.
- Yılmaz, N. ‘‘Çırpı Mahallesi’nde Çingene/Romanlar Üzerine Etnografik Bir Araştırma (İzmir Bayındır Çırpı Mahallesi Örneği)’’, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2025.